Radomer-Kielcer Leben" [406) 16 "Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" IX-ער יאהרגאנג 25 גראשען פרייז
Radom, dnia 15 Kwietnia 1932 r.
ראדאם, פרייטאג ט׳ ניסן תרצ״ב

ראדאמער-קעלצער לעבען

די בעריהמטע צוקערניע

זילבערשטרום

פון רוויינסקא 19
עפענט ספעציעל אויף יום-טוב
א צוקערניע אויף
לובלינער 25 (פראנט)
גרויסע אויסוואהל פון די פערשידענ-
סטע סארטימענטען פון די פיינסטע
און געשמאקסטע אויסארבייטונגען
געדענקט דעם אדרעס:
רוויינסקא 19 און לובלינער 25

כשר לפסח | כשר לפסח

ווײַן, מעד, י״ש, כרמל

די לאנג עגזיסטירענדע פירמע
„ירמיה ראזענבערג" (וואלאווע 21)
איז פערזעהן אויפ'ן קומענדען פסח מיט א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע
ווײַנען אויסלענדישע און אינלענדישע
מעד, י״ש 96° ווי אויך כרמל.
די רעעלקייט און כשרות פון דער פירמע איז אלעמן בעקאנט.
דעריבער קויפט נאר
בײַ ירמיה ראזענבערג וואלאווא 21
קאנקורענץ פרײַזען | קאנקורענץ פרײַזען

מכירת חמץ

אזוי ווי אלע יאהרען הערט מען אויך היי-יאהר
פערקויפען דאס חמץ דורך א בעוויסטען בעל הוראה
אצל מהו״ר ר׳ מנחם מענדל ווינגארט ז״ל האלבנה
הנסרא ר׳ מענדיל ברעזינער
לובלינער № 3

בעקאנטמאכונג

בעקאנטמאכונג.

כשר! רעעל! | ביליג! גוט!

ווײַן כשר לחג הפסח!

מײַן לאנג יעהריגער ווײַן-קעלער אין ראדאם, וואהל 5.
גלייך ווי יעדעס יאהר איז היינט אויך פערזעהן מיט אלע סארטען:
אינלענדישע, אויסלענדישע און כרמל-ווײַנען
ווי אויך אלע בעסטע ליקערען און שפירט
כשר לחג הפסח! | למהדרין מן המהדרין
צו ביליגע פרײַזען פון 1.50 אן
אריגינעלער עכטער אונגאר-ווײַן 4 זל. א פלאש.
קומט מאסענווייז, קויפט און איבערצייגט אייך
מיט אכטונג
מיכל ווידמאן
ראדאם וואהל 5

בעקאנטמאכונג

דערמיט האב איך די עהרע בעקאנט צו מאכען די ג׳ קונדשאפט
פון ראדאם און אומגעגענד, אז מיר האבען געעפענט
אין ראדאם דעם 30|3 אויף זשעראמסקי 25
א שיך-געשעפט
וואס איז פערזעהן מיט אלע סארטען שיך
ווי מענער, דאמען און קינדער-שיך צו ביליגע פרײַזען
די בעסטע סחורה און די שענסטע פאסענער צום זומער-סעזאהן וועט
אונזער געשעפט זיין פערזעהן מיט פערשידענע זומער-זאכען
פון די בעסטע פירמעס
מיט אכטונג די פירמע
„RENOMA"
Radom Żeromskiego 25

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט דאס יודישע פובליקום פון ראדאם
און אומגעגענד אז עס איז שוין דא צו בעקומען
אויף היינטיגען פסח, כשר'ע
מאשינאווע מצות
צו קאנקורענץ פרײַזען —— גוטע, שיינע און רעעלע!
מיט'ן הכשר של הרב הגאון שמחה הערץ מהיפית אבד"ק רובנה.
כשר למהדרין מן המהדרין
ראדאם, לובלינער 1
וארשעווער 2 —אין הויף—
בעמערקונג: מען קען אויך איינצאהלען א קאנטא און די מצות בעקו-
מען צום געפאדערטען טערמין פון ג. קליענט.
קומט און איבערצייגט אייך! —— קומט און איבערצייגט אייך!
געדענקט גענוי דעם אדרעס. לוב. 1, (וארש. 2 אין הויף.)

Ceny niskie | Ceny niskie

DLACZEGO wszyscy oddają swoją garderobę do prania lub farbowania tylko do FIRMY

O. R. HEMPEL

Firma egzystuje od 1880 r.

Farbiarnia Parowa i Pralnia Chemiczna

FILJE: ul. Żeromskiego 1
ul. Żeromskiego 37 Tel. 1520.
ul, Staromiejska 2.

FABRYKA: ul. Staromiejska 7. (dawniej) 5. Tel.1521

DLATEGO że garderoba uprana lub ufarbowana w zakładach chemicznych O, R, Hempel wychodzi zawsze jak nowa

מען מוז ראטעווען דעם האנדעל

א ניכטערע שטים

אין די רעגירונגס-קרייזען האט מען ענדליך אנגעהויבען זעהען, ווי דער קריזיס האט מיט אייזערנע צוואנגען צוגעדריקט דעם האנדעל און עס דראהט מיט א קאטאסטראפע, וואס וועט זיך אויסגיסען נישט בלויז אויף די סוחרים. דער קריזיס אין האנדעל נעהט איבער אויף די אנדערע קלאסען פון דער באפעלקערונג און אויב מען וועט איצט נישט זוכען א ממשותדיגע רעטונג, וועט דאס גאנצע ווירטשאפטליכע לעבען אין לאנד ליידען קאלאסאלע שאדענס.

אז אין דער רעגירונגס-קרייזען פילט מען שוין און מען זעהט עס, ווערט קלאר פון דעם ארטיקעל, וואס א הויכער בעאמטער פון האנדעלס-מיניסטעריום האט אפגעדרוקט אין לעצטען נומער „פאלסקא גאספאדארטשא" (דער אפיציעלער ארגאן פון פינאנץ און האנדעלס מיניסטעריום).

דאס ארטיקעל הייסט „דער האנדעל אין דער ווירטשאפטליכער קריזיס", מיר ברענגען פון איהם איניגע אויסצוגען:

„די ערשטע כוואליע פון קריזיס, וואס האט זיך אויסגעדריקט אין א פערקלענערטען קויפס-קראפט האט אין דער ערשטער רייה געטראפען דעם האנדעל.

יעדעס מאל, וואס עס ווערט ביליגער א סחורה, האט דער האנדעל א שאדען פון דער סחורה, וואס ליגט אין די קראמען, און וואס איז אייגעקויפט געווארען אויף די פריהערדיגע פרייזען.

זעהר אפט איז דער היזק פון לאגער סחורה אזוי גרויס צוליב דער דיפערענץ פון די פרייזען, אז קיין שום פערדיענסט קען עס אבסאלוט נישט דעקען.

אלע מיטלען, וואס די פאבריקאנטען נעמען אן כדי זיך צו ראטעווען פון קריזיס שלאגען מיט א שווערער קראפט דעם האנדעל, וועלכער איז נישט אימשטאנד זיך געגענצושטעלען. אויף אזא אופן ווארפט איבער די פאבריקאציע דעם קריזיס וואס ווייטער אלץ שטארקער אויף דעם האנדעל.

מען דארף אבער שטארק צווייפלען צי די סוחרים געלינגט די רעזולטאטען פון קריזיס אריבער צווארפען אויף די קאנסומענטען; זיכער איז, אז דאס געלינגט נישט, ווייל די קויפס-קראפט פון די קאנסומענטען איז אפגעשוואכט, און ווייל מען קויפט נישט ווערט גרויס די קאנקורענץ און די סוחרים מוזען מיט זייער לעצטען פערמעגען אליין טראגען די לאסט פון קריזיס.

די סיטואציע פון די לאנדווירטען איז פערהעלטנישמעסיג בעסער פון דער לאגע פון סוחר, דער לאנדווירט געפינט זיך אין א פרימיטיווער לאגע און ער קען ווי עס איז איבערקומען דעם קריזיס, דאגעגען דער סוחר געפינט זיך אין אזא פלאנטער פון עקאנאמישע ערשיינונגען, אז דער קאמף ארויסצוגיין פון דער שווערער לאגע ווערט אומגעווענליך שווער.

אזוי ווי די סוחרים זענען אנגעזעהענער טייל פון דער בעפעלקערונג דעריבער טאר מען נישט גרינגשעצען די שווערע סיטואציע, אין וועלכער דאס סוחרטום געפינט זיך.

אויב מיר וואלטען געקאנט מעסטען דאס ווירטשאפטליכע לעבען אין לאנד מיט דעם אומזאץ פון סחורה, וואלט מען זיך איבערצייגט, וואס פאר אן ערשטקלאסיגע בעדייטונג עס האט פאר אונז דאס סוחרטום.

אט א שטייגער געהט איצט א נייע סיסטעם, וואס בעשטעהט דערין, אז די פאבריקען עפענען אויף אין גרעסערע שטעט אייגענע פאבריק-פיליעס און נעמען צו ביים סוחרטום זייער עקזיסטענץ מעגליכקייט.

חוץ דעם בעמיהען זיך די פאבריקאנטען אויסצומיידען די פערמיטלונג פון הורט, און שטעלען זיך אין דירעקטע פערבינדונג מיט די דעטאל-סוחרים

אויף אזא אופן געפינט זיך איצט דער האנדעל אין א פאזיציע. וואס ווערט פון אלע זייטען אטאקירט און דאס פערטיידיגען זיך, ווערט כסדר. שווערער

צוליב דעם דארף מען אין נאמען פון ווירטשאפטליכער סאלידאריטעט און אין נאמען פון דער בעדראהטער עקזיסטענץ פון א גרויסער טייל פון סוחרטום תיכף צוטרעטען צו בעשיצען דאס סוחרטום פון ארויסווארפען דעם גאנצען קריזיס אויף דעם האנדעל.

דאס ארטיקעל אין אפיציעלען ארגאן פון פינאנץ און האנדעלס-מיניסטעריום ענדיגט זיך מיט א גאנצער רייה אנווייזונגען, ווי אזוי מען דארף ארגאניזירען די רעטונגס-ארבייט פאר דעם סוחרטום.

נ. פ.

Biuro Próśb i Podań

p. f. „PROLITEX"

RADOM, WAŁOWA 5, oficyna 1-sze piętro.

ZAŁATWIA: | Redaguje Podania:

Sprawy paszportowe | Do Władz Sądowych
Mieszkaniowe | Skarbowych
Wszelkie Tłomaczenie | Administracyjnych
i inne. | i Wojskowych.

Windykacje należności w całej Polsce.
Informacje o zdolności kredytowej
Przepisywanie na maszynach.
wykupywanie patentów na rok 1932.
Biuro czynne: od godz. 9-ej rano do 7-ej wieczór.

פאר'ן יום-הדין...

שפעט ביינאכט, ווען אונזער ראדאם איז איינגעזונקען אין א לעטארגיע און די מענשען שפינען אין זייערע חלומות צוקונפט-אילוזיעס, זיצט יוחנן א האלב שלעפערדיגער און גריבעלט זיך אין די אפענעם ספר'ל, וואס ליגט פאר איהם אויפ'ן טיש. זיין אויסגעבלייכט פנים ווערט פון צייט צו צייט נערוועז געשטימט. א קאלטער אנגסט בעגיסט זיין שטערן און מיט א רעזיגנירטען טאן שעפטשען זיינע ליפען: „וענך ד' ביום צרה"...

ווייזט אויס, דער מח זיינער קען נישט בעגרייפען דעם גרויסען קאמפלעקס פראבלעמען, וואס ווארטען אויף זיין פערווירקליכונג, ווארום היבשע טעג זיצט ער אזוי פערטראכט איבער זיינע לימודים און קאן אלץ נישט צוטרעטען אין פינטעלע פון אינטערעס... און די עהרווירדיגע פראפעסארען פון היגען גימנאזיום, זיי טרייבען און יאגען די גימנאזיסטען, זיי וועקען און מונטערען אונאויפהערליך: „וואס שנעלער צום ציעל".. אט וועט זיך באלד ענדיגען דאס שול-יאהר און יוחנן דארף בעקומען „מאטורע". ארבייט ער אונערמידליך ביי טאג און ביינאכט און שעפט זיין גייסטיגען גענוס מיט א נישט געלעשענעם דורשט. ווער ווייס — גיט אין איהם א ציטער א פיהלבארע הארץ-כטרונע — צי ער וועט זוכה בדין זיין ווער ווייס, צי דער שטן וועט אמאל ניט מקטרג זיין אין סאמע מיטען, ווען אויף דער וואגשאל. וועט דארפען דעצידירט ווערען זיין „מאטורע"... הגם קיין איבערצייגענדע ארגומענטען וועט דער שטן נישט האבען אנצווייזען אויף איהם. יוחנן דער תמיד פערשמייעטער בחור, געהערט ניט צו יענעם טיפ סטודענטען, וואס פערוואהרלאזען די לעקציעס און דרעהען זיך ארום מיט מיידלעך, און דערצעהלען מעשיות און סודות פון ראנדעוואו'ס מיט מיידלעך אה ניין! יוחנן דער תם, ווי מען רופט איהם אין קרייז פון זיינע חברים. ווייסט ניט פון דעם אלעם. ער ווערט אפילו נישט נתפעל פאר די אנדערע קאלעגען, וואס קומען צו איהם אין בעריהמען זיך, אז קיין שום פריילין קאן זיך זיי נים אקעגענשטעלען. ער הערט זיך אפילו איין צו זייערע וואונדער, אבער מיט א שעמעוודיג שמייכעלע רעדט יוחנן מיט בעדויערען וועגען דעם, אז כלי-זמן מ'ווערט נישט פטור די עגזאמענס איז דער מענש ווי געבינדען: נישט מ'האט צו עפעס מוט, נישט צייט...

לאזט ער טאקי אלץ אויפ'ן בראש פון זיינע קאמעראדען און געהט זיך זיין אנגעצייכענטען וועג. וואו נאר דער חוש-השמיעה דערשנאפט א קערענדיל פאזיטיווען ווערט פאר זיין שטודיום אזוי לאזט זיך יוחנן אין גאנג נאך „גייסטיגען גענוס", קניפט אן פריינדליכע בעציהונגען מיט די בעסערע פון איהם טאלאנטירטע מוחות, לאדעט זיי אהיים און לערענט און קנעלט ביז אין די שפעטע נאכט אריין.

היינטיגע וואך, ווען אין היגען גימנאזיום האבען זיך אנגעהויבען די עקזאמענס, אין פראפ. ווארכמאן האט גענומען דעם ערשטען טאן אויף העברעיש, איז יוחנן ארומגעגאנגען מבולבל'דיג. עפיס א קלייניגקייט, א שפאס, מ'דארף ביילעגען דעם רייפקייטס-עגזאמען, דערצו נאך אויף העברעאיש, וואו מען מוז זיין בעהאוועוט מיט א שלל פון תלמודיסטישע ערודיציע, אדער סתם אזוי וויסען יעדעס פיצעלע פון דער מאדערנע העברעאישע ליטעראטור עס האבען דאך געווירקט אחד-העם, זאנגוויל א. אנד. איצטער זאגט דאך אויך עפעס חיים נחמן ביאליק, שוין אבגערעדט דערפון, וואס מען בעדארף

יודיש איז א שפראך און נישט קיין זשארגאָן.

אויפ'ן אדרעס פון דער ראדאמער צייטונג „זיעמיא ראדאמסקא"

ווי די לעזער איז בעוואוסט, איז אין אונזער צייטונג געווען געדריקט א וועהגעשריי פון די ראדאמער יודישע סוחרים פון הארטע לעדער. דאס דערמאָנטער ארטיקעל, וואס האט געשילדערט די טרויעריגע לאגע פון די דאָזיגע סוחרים און האט גלייכצייטיג געטראָגען דעם כאראקטער פון א בעריכט מיט א אפאל צוזאמען, האט אינז צוגעשיקט די לעדער-בראנזשע ביים סוחרים-פעראיין מיט דער בקשה דאס צו פערעפענטליכען אין דער ארטיגער יודישער פרעסע.

פון דעמאָלט איז שוין אריבער אייניגע וואָכען, אָבער ווייזט אויס, אז דער וועה-געשריי האט עושה רושם געווען אויף אזוי פיעל, אז ס'איז ביז היינט נישט פערגעסען געוואָרען. א סימן, אז די פאָריגע וואָך, פרייטאָג דעם 8 קוויעטשען, איז דאס זעלבע ארטיקעל געווען איבערגעדריקט אין דער היגער פוילישער צייטונג „זיעמיא ראדאָמסקאָ".

די „זיעמיא" האט וואס אנ'אמת ארויסגעוויזען דערמיט פערשטענדניש פאר די אנגעווענדטע עקאָנאָמישע פראגע אפילו ווען דאס איז נוגע יודישע סוחרים. דאגעגען פון דער צווייטער זייט האבען מיר צו איהר טענות הלמאי זי האט נישט געקענט פועל'ען ביי זיך צו זיין אויסגעהאלטען מיט איהר ליבעראליזם ביז צום סוף, אדער גאר באלד ביים אנהייב.

און אט פאר וואס:

אין איהר הקדמה שרייבט די „זעמיא" כהאי לישנא:

„אין נומער 13 פון זשארגאָנאָווען וואָכענבלאט „ראדאָמער קעלצער לעבען" איז געדרוקט פאָלגענדער אורטיקעל. דאס ארטיקעל דריקען מיר איבער מיט דער בעוואָרעניש צונעמען א וואָרט אין דער פראגע, וועלכע פערלאנגט א אלזייטיגע בעלויכטונג"

מילא וועגען דעם, אז זי רעזערווירט זיך א אָרט צו נעמען א וואָרט אין דעם ענין, צו דעם האבען מיר קיין טענות נישט. זי האט רעכט דערצו. איבריגענס זענען מיר טאקע טשעסאווע צו וויסן וואָסערע שטעלונג זי וועט פערנעמען צום וועה-געשריי פון די ראדאָמער יודישע לערער-סוחרים. נישט דאס זענען מיר אין יעצטיגען מאָמענט אויסען. אויף וואס מיר ווילען רעאגירען איז אט דער פאקט, וואס די „זיעמיא" בעצייכענט די יודישע פרעסע מיט'ן נאָמען זשארגאָן. דעם דאָזיגען אויסדריק בעטראכטען מיר פאר א פחיתת הכבוד פאר א בעליידיגונג פאר דער יודישער שפראך אויף וועלכער עס רעדען מיליאָנען יודען אין אלע וועלט-טיילען. ווייסען מיר דאך אלע, און אפילו די „זיעמיא" גופא וועט דאס מודה זיין, אז דאס וואָרט זשארגאָן בעדייט א מין נעגאציע, א איראָניע און בטול לגבי די יעניגע, וואס בעניצען זיך מיט איהר ס'איז לגמרי איבריג א וויסענשאפטליכע אָבהאנדלונג איבער דעם אויסטייטש פון דעם דאָזיגען טערמין, ווייל ס'איז קלאָר, אז מיט'ן אויסדריק זשארגאָן מיינט מען ציזאָגען אז דאס איז נישט קיין בעזונדערע שפראך נאָר א געמיש א תערובות אזעלכער פון פערשידענע דיאלעקטען אויסדריקען, ווערטער, א מין שבעים לשונות גענומען ביי כל-ערליי פעלקער אהן צושטייער פון אייגענער שאפונג.

און דאס וואָלט געווען אויף אונזער חשבון א גרויסער טעות. מיר אנערקענען נישט קיין זשארגאָן. מיר יודען האבען א שפראך, א רייכע יודישע שפראך, וואס הן לויט איהר פאָרם, סטיל, קלאנג און אינהאלט האט זי כלל זיך נישט צו פערשעמען מיט קיינעם. צוגלייך ווי א סך אנדערע שפראכען האט זיך אויך די יודישע אין די לעצטע צייט פיעל בערייכערט און געמאכט קאָלאָסאלע פאָרשריט אויף איהר ענטוויקלונג'ס-וועג. מיר ווילען יעצט נישט רעדען וועגען דער נייער יודישער ליטעראטור, פון איהר הערליכער שפראכ-

דער לוח...

וואס פאר א דאטע האבען מיר היינט?

דער לוח ווייזט אונז שוואַרץ אויף ווייס ט' ניסן, 6 טעג פאר פסח.

ס'איז באמת נאך א גליק וואס מיר האבען א לוח. ווארום ווען ניט דער לוח יואלטען מיר באמת ניט געוואוסט, וואו מיר האלטען אין דער וועלט, און מיר וואלטען געווען אין דער לאגע פון דעם ישובניק. ביי וועלכען ס'איז פארפאלען געגאנגען דער לוח. האט ער פערלוירען דעם חשבון פון די טעג און ער איז אויף סוכות אריינגעפאלען אין שטאט כדי צו זיין ימים נוראים צווישען יודען.

ווען ביי אונז וואלט פארפאלען געווארען דער לוח, וואלטען מיר זיכער אויך ניט געוואוסט, אז מיר שטעהען שוין הארט פאר פסח.

וואו זעהט איהר איצט דעם ערב-פסח'ריגען יאריד. וואו זעהט איהר די ערב-פסח'דיגע אויפלעבונג אין קראמען און ביי באלמעלאכעס?

קרעמער, וועלכע האבען אויסגעווארט די אויגען אויפ'ן ערב-פסח'דיגען פריון האבען שוין פערלוירען די האפנונג אויף די ערב-יום טוב'דיגע גליקען. יע-ער שניידער, וועלכער איהר ווילט וועט זיך נאך היינט אננעמען אייך אויפצונייען א בגד אויף יום-טוב.

אפילו אין די ספעציפישע פסח'דיגע סעזאן-בראנזשעס אין טויט-שטיל — אפילו די מצה פאדריאדען. וועלכע האבען אנגעהויבען ארבייטען אין א פיל קלענערער צאל ווי אין די פאריגע יארען, טוען זייער ארבייט עפעס מאדנע פארזיכטיג, ווי זיי וואלטען מורא געהאט אז אויך אויף דעם דאזיגען ארטיקעל פון ערשטען געברויך וועט זיין א דוחק אין אפנעמער.

דאס איינציגע ארט, וואו ס'פילט זיך יא דער ערב פסח — איז די לאקאלען פון גמינע און עזרה וואו די מצה-קאמיסיע פירט די רעגיסטראציע פון נויטסעדערפטיגע, וואס זאלען געניסען פון מתן בסתר און מצות.

דא זעהט איהר, איז דער ערב-פסח'דיגער יריד דווקא לעבעדיגער, ווי אין די פאריגע יאהרען; דא וואקסט דווקא די צאל קונדען מיט יעדען טאג, דא וועט דווקא ניט זיין קיין דוחק אין אפנעהמער.

חוץ אט דעם איינציגען „גליקליכען אויסנאהם", איז אומעטום טויט-שטיל, און בלויז דער לוח וועלכער געהט זיך אומברחמנות'דיג זיין גאנג אויסציילענדיג די טעג און חדשים. בלויז דער לוח וועלכער ווערט ניט נתפעל פון קריזיס און דלות, בלויז דער לוח מיט זיין דאטע שווארץ אויף ווייס ט' ניסן איז דער איינציגער סימן, אז ס קומט אן דער ליבער יום-טוב פון פריהלינג פרייד, באפרייאונג...

ג.

אויך קענען לערנען דעם געדאנקען-גאנג פון שבתי צבי, אדער יעקב פראנק. הכלל עס פליסט און פלייצט פון אלע זייטען און יוחנן דער תם מוז נעבעך שווימען אין דעם ים...

האט ער טאקי במשך פון דער פערגאנגענער וואך נעארבייט פיפערהאפט, געזעסען יומם ולילה על התורה והעבודה, געטארשט די נביאים, א ביסעל דינים און בינו לבינו אריינגעדרונגען אינם „שנים אוחזין בטלית" טאמער וועט דער עהרדווירדיגער פראפ. אנכאפען גאר ביים „המניח את הכד". יוחנן איז דאך ניט מעהר ווי א פראסטער „שמעטערלינג". כי הנה כחומר ביד היוצר, וואסזשע טהוט ער, ווען דער פראפעסאר, וואס „ברצותו מרחיב וברצותו מקצר", גיט איהם א פרעג: אנו יוחנן, דערצעהל נאר דעם מאמר, וואס ווערט געבראכט אין דער גמרא רמ"ז י"ז פון אליעזר בן דודיא, און ווי אזוי בעציהט זיך דאס דאזיגע פראבלעם פון גוטס און שלעכטס, טאקי אויף וואגנער? — וועט ער אויף אלעם מוזען געבען א קלארען דעציזירענדען ענטפער — דארף מען טאקי לערנען און שטודירען...

און ווען די ערשטע שעה האט געשלאגען און יוחנן האט ביינעלענט א שריפטליכען עגזאמען און גלייכצייטיג בעקומען א אויסגעצייכענטע סאנקציע האט ער אויף א ווייל אבגעאטעמט. אבער דער שטיין האט זיך נאך אלץ ניט אראבגעקויקעלט פון זיין הארץ. דער מינדליכער עגזאמען — אט דאס איז געווען דער פיבער פון וועלכען ארויס יוחנן האט פאנטאזירט. ערשט דאן, ווען דער גאנצער העברעאישער עגזאמען איז איהם ערפאלגרייך געלינגען און א פריידיגער גליקליכער שמייכעל האט זיך צוגאסען אויף זיין תמעוואטע פנים, בין איך צו איהם צוגעגאנגען:

— נו, יוחנן, האסט בעקומען די מאטורע מעגסט געבען א שבת והודיה דעם בעשעפער, וואס האט דיך מציל געווען פונם יום-הדין. לאמיר'זשע תאטש טרינקען לחיים...

— עס גארישקייטען — מאכט יוחנן א האנד-מאניפולאציע, נאכנישט איצט די צייט פון געזאנג און פרייד. די העברעאישע מאטורע איז נאר אזא מין פארשפיל צום גרויסען יום-הדין, וואס דארף אקארשט אנקומען, ווייל וויסען מוזטו ברודערקע — גיעט מיר יוחנן אנצוהערען, אז אלע סלאווישען זענען אבגעשטימט אויף איין און איינציגען קאמערטאן — די אלגעמיינע מאטורע און „מי יצדק לפניך ביום הדין", ווער ווייס, צי אויך דאמאלס וועל איך ארויס א זיגער... מען דארף דעריבער זיין צוגעגרייט מיט מעשים-טובים פאר'ן אסת'ן יום-הדין...

אביחיל

ליבער געליירטערטקייט, פון איהר שלל ווערטער און אויסדריקען און טאקע עכט-יודישע. ס'וועט בלויז גענוג זיין צו אילוסטרירען מיט דער טאג-טעגליכער פרעסע צו זעהן ווי איהר פובליציסטיק שטייגט און צעוואקסט זיך אין איהר שפראכליכער שעהנקייט. וואס דארף מען געהען אזוי ווייט. נעמט למשל א גוטען יודישען רעדנער, וואס האט געלערענט און געשטודירט יודיש און וועלכער האט א חוש פאר דער יודישער שפראך — איז דאך פשוט א נחת איהם צו הערען ווי אזוי, ער פורעמט אויס, ווי אזוי ער סטיליזירט ווי אזוי ער מייסטערט און בויט-אויס די זאצען, מיט וויפיעל עשירות פון ווערטער און אויסדריקען ער ברענגט ארויס זיינע געדאנקען.

די ה"ה פון „זעמיא" אויבוואהל זיי האבען נישט געלערענט די יודישע שפראך, האבען זיי על כל פנים געהערט, אז די יודישע שפראך האט א רייכע ליטעראטור, א ברייט פערצווייגטע פרעסע, און מסתמא איז זיי גוט בעוויסט, אז ס'ווערט געפיהרט א קאמף פאר די רעכט פון די יודישע שפראך, און דאס אליין האט זיי געבריכט אבהאלטען פון בענוצען זיך מיט'ן באגאטעליזירענדען נאמען זשארגאן. מיר האלטען, אז דער דאזיגער אויסדריק באלד אין דער הקדמה האט נישט געמאכט די געהעריגע שטימונג פאר דעם ווייטערדיגען ארטיקעל, וואס די „זעמיא" האט איבערגעדריקט פון אונזער "זשארגאנאווער" צייטונג. לויט אונזער מיינונג האט עס קאליע געמאכט דעם עפעקט און די אויספיהרען, די מאטיווירונגען פון דעם אפעל פון די יודישע לעדער-סוחרים האבען א ביסעל פערלוירען אין זייער אבקלאנג. ווארום ס'איז שוין אזוי די טבע פון מענשען צו קוקען אויף יעדען לויט זיין אויסערליכען לבוש. א ארימאן. מעג ער זיין חי גערעכט. הערט מען זיך וועניג צו צו איהם און מען רעכענט זיך מיט איהם וועניג. געהט עמיצער אנגעטוהן נישט ווי ס'ברויך צו זיין אין מען איהם מבטל, מעג ער אפילו זיין אנגעשטאפט מיט וויסען און קענטנישען.

דאס זעלבע איז לויט אונזער מיינונג מיט'ן ווארט זשארגאן. וואס די „זיעמיא" האט בעטיטעלט אונזער צייטונג. אין אונזערע אויערען קלינגט עס: נו וואס קען מען דארט הערען פאר א קלוגע און גערעכטע זאכען. אויב ט'איז געשריבען אין א זשארגאן-שפראך; א שפראך וואס האט נישט קיין בעשטימטע פיזיאנאמיע, קיין אייגענעם אקטיוו און וואס קאן מען הערען פון אזעלכע, וואס האבען צומאלט נישט קיין אייגענע אויסדריק'ס-מיטלען?.

עס קען גאנץ געמאלט זיין אז די „זעמיא" האט נישט געהאט אזעלכע כוונות, אבער דאך מאכט עס אזא איינדרוק. זי האט געקענט האבען די בעסטע געפילען פאר די יודישע סוחרים, איבערדריקענדיג דאס ארטיקעל אונזערס. אבער ס'איז דאך א פאקט. אז דאס ווארט זשארגאן גיעט נישט קיין איבריגען כבוד די, וועלכע בענוצען זיך מיט איהר. און טאקע אויף דער „זעמיא" איז עס אווינדער. א צייטונג וועלכע פרעטענדירט אויף ליבעראליזם און דעמאקראטיזם, אז זי זאל זיך בעציהן מיט איגנארירונג צו א שפראך, אויף וועלכער עס רעדען מיליאנען מענשען.

אויף דער „סלאווא ראדאמסקע" מיט איהר כתה וואלטען מיר זיך נישט געוואונדערט, יענע קומט עס. פון דער „זיעמיא ראדאמפקא" אבער האבען מיר ערווארט א אנדערען טאהן און א אנדערע בעציהונג. ווענינסטענ'ס כאטש אין דעם זין. אז אנשטאט „זשארגאנאווע טיגאדניק" זאל זיין „זשידאווסק-טיגארניק" ווייל יודיש איז א שפראך און נישט קיין זשארגאן.

איינער

א פיער, א „אינזשיניער", וואס געהט אויסבויען א באהן-ליניע איבער יעדלינסק.

מיר האבען די עהרע איהם פארצושטעלען.

„אינזשינער" יוזעף פיוואווארטשיק.

א זוהן פון א קלייגעם לאנדווירט הינטער יעדלינסק, אבער שוין אויפ'ן דארף האט ער דערפיהלט אז ער איז בעשאפען געווארען צו גרויסע זאכען. איהם איז אפנים נישט געפעלען די ארבייט אויפ'ן פעלד ווי זיין טאטע און ער האט געוואלט בעווייזען א קונץ. אז אהן א אוניווערסיטעט און אהן א טיטול קען מען אויך ווערען א „אינזשינער" און דערביי גארנישט שלעכט פערדינען.

אלס ערשטען פרוב אויף ארויסצוברענגען זיין פערבארגענעם טאלאנט האט ער אויסקאמבינירט א שפאגעלנייע באהן-קאמוניקאציע אין דער געגענד פון יעדלינסק.

אין א שענעם העלען טאג איז ער געקומען מיט זיינעם א קאלעגע און גענומען אויסמעסטען דעם גרונד-בעזיץ פון א רייהע פויערים אין די דערפער ארום יעדליגסק. ער האט ערקלערט די פויערים. אז ער געהט אויסבויען א באהן אין יענער ריכטונג. בכדי צו געבען זיין באהן-אונטערנעהמונג א גרעסערן פערנעם און מעהר חשיבות האט ער אנגאזשירט עטליכע ארבייטער, וועלכע האבען געטראגען די מאס-מכשירים. ווי דראהטען, דרענגער און אויסגעפיהרט די ארבייט פון מעסטען לויט די אנווייזונגען פון דעם „פאן אינזשינער"

די יעדלינסקער פויערים האבען זיך דערשראקען און זענען אוועק מיט א בקשת צום „אינזשינער" ער זאל זיך דערבארמען און אבּרוקען זיין באהן-ליניע א ביסעל ווייטער און נישט רואינירען דעם גרונר זייערען.

דער ה' „אינזשינער" האט מסכים געווען און גענומען ביי די פויערים, וואס האבען נישט געוואלט אבגעבען זייער גרונד פאר דער באהן, צו 50 זל. ענשעדיגונג פון יעדען. ער האט אזוי ארום איינקאסירט א היבשע סומע געלד און די פויערים זענען געווען גליקליך, וואס ס'איז זיי געלונגען זיך אויסצוקויפען כאטש מיט געלד פון אזא גזירה רעה.

ווען דער „אינזשינער" האט שוין געהאט אין די האנר די אפותיקא, האט ער גענומען קלערען פון תכלית. ער האט דערפיהלט, אז ס'פעהלט איהם די „צווייטע זייט" און ער האט בעשלאסען חתונה צו האבען.

א בחור איז ער געווען, אלע מעלות האט ער געהאט. אינטעלעגענט, א „אינזשינער", א ביסעל געלד אויך. האט ער נישט לאנג געבדויעט זוכען אום צו געפינען זיין „רעכטען" זיווג. ער האט זיך משדך געווען מיט דעם פערמעגליכען פויער חודזשיק פון דארף ווינצענטין. פיוואיווארטשיק האט נושא חן געווען ביי זיין טאכטער, וועלכע האט געארבייט אין ראדאם אויף א פאסטען אלס דינסט. כודזשיק האט געגעבען אויף א וואהנונג און דאס פארל האט אין א מזל'דיגע שעה חתונה געהאט.

ווען כודזשיק האט זיך געהאט איינגעהאנדעלט דעם תכשיט מורנו ר' יוזעף פיוואווארטשיק פאר א איידעם איז מען געוואהר געווארען, אז ער, פיוואווארטשיק, איז גארנישט קיין בחור, אז ער האט שוין א נעזעצליכער פרוי אין ווארשא, אויך א דיענסט, מיט וועלכער ער האט שוין זאנאר געהאט צוויי קינדער. ער איז בעשולדיגט געווארען אין ביגאמיע און מיט נרויס כבוד האט ער אריינמארשירט אין קרימינאל אריין.

דאס איז אבער נאך נישט אינגאנצען כודזשיקען איז געשעהן נאך א צרה. ער האט געבארגט זיין איידעמ'ס א ברודער 1000 זל. אויף א וועקסעל. דאס איז נאך געווען דעמאלט, ווען יוזעף פיוואווארטשיק איז נאך געווען א קעסט-איידימעל. ער איז געקומען מיט נאך עמיצען וועמען ער האט פארגעשטעלט אלס זיין ברודער און געבעטען דעם שווער ער זאל יענעם בארגען טויזענד זל. כודזשיק האט זיך אפילו געוואקעלט אבער ווען זיין איידעם דער „אינזשיניער" האט איהר פערזיכערט אז ער אליין האט געבארגט זיין ברודער פיער טויזענד זל. האט כודזשיק שוין בעשטאנען און געשלאסען די טראנזאקציע.

יעצט ווען דער איידעם איז אריין אין חד גדיא, האט דער שווער נעוואלט אבנעמען דאס געלד. וואס ער האט געבארגט דעם ברודער. אבער דא האט זיך ארויסגעוויזען, אז די וועקסלען זענען אויסגעשטעלט אוש אויפ'ן 38 גרודזיען 1938. דאס האט דער איידעם דער „אינזשיניער" אבגעריבען א קאיזאל זיין שווער, וועלכער איז א אנאלפאבעט און חינקט נעבעך אינטער אין די דראבנע אותיות לעך.

כודזשיק האט דאן פערפיהרט א פראצעס געגען דעם אויסשטעלער יאן פיוואווארטשיק, דער ברודער פון זיין איידעם. אבער דא איז ארוים א פרישע סענסאציע. יאן פיוואווארטשיק הויבט פון גארנישט אן צו חיסען. יענער איז גוט בעקאנט אלס ארענטליכער מענש און זיין אייגציגער חטא בעשטעהט נאר דערין, וואס ער האט קיינמאל די וועקסלען נישט אינטערגעשריבען, און ער איז קיינמאהל נישט געווען ביי כודזשיק'ן נאך א הלוואה. ס'האט זיך גאר ארויסגעשטעלט, אז דער וועמען יוזעף פיוואווארטשיק האט פארגעשטעלט אלס זיין ברודער הייסט אדאם ראמאנאווסקי. וועלכער האט אונטערגעשריבען די וועקסלען אויפ'ן 38 גרודזיען.

דער פראצעס איז פארגעקומען אין שטאדטישען געריכט. אבער צוליב זיין קרימינעלען כאראקטער איז ער איבערגעשיקט געווארען אין א צווייטער אבטיילונג וואס פערנעמט זיך מיט „קאר. נע" ענינים.

דער „אינזשינער" וועט דאן בכבודו ובעצמו זיך מטריח זיין פון תפיסה אין געריכט אריין.

ראדאמער לאנדסלייט אין ניו-יארק שיקען 500 דאלאר אויף פסח

דער רעליעף-קאמיטעט פון די ראדאמער לאנדסלייט אין ניו יארק מודיע געווען דורך צוויי טעלעגראמעס, אז ט'איז ארויסגעשיקט געווארען 500 דאלאר. איין טעלעגראמע האט ערהאלטען ה' משה רובינשטיין און די צווייטע איז אנגעקומען אויפ'ן אדרעס פון דער יודישער גמינע.

אין ביידע טעלעגראמעס ווערט געזאגט, אז 100 דאלאר זאל בעקומען דער בית-יתומים; 50 דאלאר דער חנוך-ילדים, און 300 דאלאר פאר דער גמינע. בלייבט נאך 50 דאלאר וועגן וועלכע ס'איז ענטשטאנען א חלוקי-דעות צו וועמען זיי געהערען.

אין דער טעלעגראם צו ה' משה רובינשטיין איז אנגעוויזען אז 50 דאלאר זענען פאר'ן שניידער-פעראיין; דאגעגען אין דער דעפעשע צו דער גמינע ווערט געזאגט, אז די 50 דאלאר זענען בעשטימט פאר'ן האנדווערקער-קלוב.

אויף דער זיצונג פון מצה-קאמיטעט אין דער גמינע פאריגען שבת-צו-נאכט איז דער דאזיגער ענין געווען א אביעקט פון א לענגערע דעבאטע צווישען די ה"ה רובינשטיין און איידעלבוים. דער ערשטער האט גע'טענה'ט, אז פאר איהם איז מאסגעבענד די דעפעשע, וואס איז געקומען צו איהם און ה' איידעלבוים האט גע'טענה'ט, אז מאסגעבענר איז יענע דעפעשע, וואס די גמינע האט ערהאלטען. ה' איידעלבוים האט מאטיווירט דערמיט, וואס אזוי ווי אין פעראיין פון די ראדאמער לאנדסלייט אין אמעריקא געהען אריין פערשידענע בראנזשעס און פאכען, איז דעריבער דאס געלד געשיקט געווארען פאר'ן קלוב, וואס נעמט אויך ארום פערשידענע פאכען און סעקציעס.

צווישען די ה"ה רובינשטיין און איידעלבוים ווערען געפירט אינטער-האנדלונגען צו קומען צו א פערשטענדיגונג ווי אזוי די 50 דאלאר זאלען פערטיילט ווערען.

⊛⊛⊛

פראצעס געגען א געוועזענעם באנק-דירעקטאר

אויף זשעראמסקי 27 האט ביז גארנישט לאנג עגזיסטירט א יודישע באנק א. נ. „באנק פאושעכני”, וואו דער דירעקטאר איז געווען דער בעקאנטער בוכהאלטער ה' א. ווייסמאן.

אין אנפאנג האט זיך די באנק נישט שלעכט ענטוויקעלט, אבער וואס ווייטער זענען די געשעפטען געגאנגען נישט פויגעלדיג. ס'איז אזוי ווייט אוועק, אז נישט גענוג וואס די באנק האט זיך ליקווידירט האט זי זיך פערענדיגט מיט א עפילאג אין געריכט.

חיינטיגע וואך, מאנטאג, איז דירעקטאר ווייסמאן געזעסען אויף דער בעשולדיגונג'ס-באנק אין ראדאמער קרייז-געריכט. אויפ'ן געריכט'ס-זאהל האט מען געזעהן א שפארען עולם. צווישען אנדערע זענען געווען אנגעזעהענע מענשען פון דער סוחרישער וועלט. ס'זענען אויסגעהערט געווארען בערך 25 עדות, פון וועלכע א טייל האט דעם בעשולדיגונגס-מאטעריאל נאך מעהר פערשטארקט.

לויט דעם בעשולדיגונג'ס-אקט ווערט דיר. ווייסמאן פארגעווארפען, אז פון מאנאט טשערוויעץ 1929 ביז מאי 1931 חען ה' ווייסמאן איז געווען דירעקטאר אין דער „פאושעכנער באנק” איז איינקאסירט געווארען 5232 זל. פון ווינקולאציעס און דאס געלד איז די בעטרעפענדע פערזאנען נישט אויסגעצאהלט געווארען.

אזוי איז געשעהן מיט דער פאפיער-פאבריק „סאלאלי”; מיט דער פירמע „עלעקטראס” און קראקא ווי אויך מיט אנדערע סוחרים און האנדעל'ס-פערמיטלער, וועלכע האבען איבערגעשיקט זייערע סחורות דורך דער באנק מיט'ן תנאי, אז פאר'ן ארויסגעבען זאל דאס געלד פריהער איינגעצאהלט ווערען. די באנק האט אבער די סחורה ארויסגעגעבען און די דערמאנטע פירמעס דאס געלד נישט אויסגעצאהלט. דאס זעלבע איז געווען מיט א געוויסע פירמע פון סאסנאווצע, וועלכע האט ארויסגעשיקט דריי וואגאנען קוילען פאר ליפא ווייכהענדלער, און מיט דער פירמע כעוועל פוןווארשא, וועלכע האט דורך דער באנק איבערגעשיקט לעדער אויף א סומע 1200 זל. אין ביידע פאלען האט די באנק געהאט א שריפטליכען אנזאג נישט ארויסצוגעבען די סחורות פאר'ן בעצאהלען. די באנק האט זיך אבער אנדערש נוהג געווען: די סחורה ארויסגעגעבען, דאס געלד איינקאסירט, אבער יענע וואס האבען ארויסגעשיקט האבען קיין געלד נישט ערהאלטען.

דער בעשולדיגטער האט זיך אין זיין שולד נישט מודה געווען. ער האט ערקלערט, אז לעצטענס ווען ער איז געווען דירעקטאר זענען צוליב'ן קריזיס און שלעכטע קאניוקטור, האט די באנק געמאכט קליינע אפעראציעס העכסטענס ביז 2500 זל. א מאנאט. אויסער דעם האט איינער פון די רייכע „אודזיאלאווצעס” אין דער באנק, דער פערשטארבענער קעלערווארם, ארויסגעצויגען זיינע גרעסערע „ווקלאדן”. ווייטער וואס עייך די ווינקולאציעס, ווערט דאס אויסגעפיהרט נישט לויט די אנווייזונגען און בריעף, וועלכע זענען ניט גענוג קלאר, נאר לויט איינזעהן פון דער באנק.

דער פראצעס האט זיך געצויגען כמעט א גאנצען טאג און נאכ'ן אויסהערען די רעדעס פון פראקוראר און אדוואקאטען, האט דאס געריכט פער'משפט דעם דיר. ווייסמאן אויף 8 מאנאטען און אחוץ דעם צוגע'פסק'ענט די ציוויל-תביעה פון דער פירמע כעוועל אויף א סומע פון 1200 זל.

דיר. ווייסמאן האט נאכ'ן אויסלייענען דעם אורטייל געמאלדען אז ער טראגט אריין אנ'אפעלאציע.

נייע בעטאנענע קיאסקען

די אלטע בודקעס-אייגענטימער האבען תרועמות אויפ'ן מאגיסטראט.

אין פערשידענע פונקטען פון שטאט זענען מיט א געוויסע צייט צוריק אויפגעשטעלט געווארען א רייה קיאסקען וואס פערקויפען פערשידענע זאכען ווי: צייטונגען, פאפיראסען, סאדע-וואסער א. ד: גל.

די וואס האבען די קיאסקען אויפגעשטעלט האבען פאר'ן פלאץ אפגעצאהלט דעם מאגיסטראט אויף א געוויסע צייט. אזעלכע קיאסקען זענען פערהאן בערך 15 צווישען זיי 4 יודישע. די איבריגע געהערען על פי רוב צו אינוואלידען.

לעצטענס האט דער מאגיסטראט בעשלאסען אויפצושטעלען נייע 15 קיאסקען פון בעטאן. צו דעם צוועק האט דער מאגיסטראט נעלאזט עפענטליך וויסען, אז די וואס רעפלעקטירען אויף דעם זאלען אריינטראגען אפערטען. אויף דער ליציטאציע, וואס איז דאן פערארדענט געווארען איז אנגענומען געווארען די אפערטע פון דעם סארטע-וואסער-פאבריקאנט ה' גוטמאן. וועלכער האט זיך אינטערגענומען אויפצושטעלען אלע 15 נייע בעטאנענע קיאסקען.

לויט'ן אבמאך איז ה' גוטמאן אלזא צוגעטרעטען די טעג אויפבויען די נייע קיאסקען נישט ווייט פון די ערטער, וואו עס שטעהען די היינטיגע. היות אין א יאהר ארום ענדיגט זיך דער טערמין פון די יעצטיגע הילצערנע קיאסקען, וועלען זיי דאן אינגאנצען אבגערוימט ווערען פון פלאץ און בלייבען וועלען נאר די בעטאנענע, ס'איז דעריבער פערשטענדליך אז דער נייער דעפארם האט פערשאפט זארג די אלטע קיאסקען אינהאבער. וועלכע וועלען דאן מוזען פערלאזען די ערטער, וועלכע געפינען זיך אין די מעהר בעוועגליכע פונקטען און וואו זיי האבען זיך איינגעארבייט אקליענטעל.

די קיאסקען-בעזיצער האבען זיך געווענדעט צום מאגיסטראט מיט א מעמאריאל, וואו זיי בעטען מ'זאל רעווידירען דעם אבמאך מיט ה' גוטמאן און נאך אמאהל בעשטימען א ליציטאציע ערשטענס דערפאר ווייל זיי האבען נישט געוואוסט און אויסער דעם דיענט זיי אלס אלטע „פיערווושענסטווא”

כמעט די גאנצע היגע פוילישע פרעסע האט רעאגירט אויף דעם און פערלאנגט, אז דער ענין זאל נאך אמאהל בעטראכט ווערען.

שמעון באקמאן וועט שפילען לטובת דעם בית-יתומים

ווי מיר האבען שוין געשריבען קומט צו זיינע עלטערען אויף יום-טוב דער פידעל-ווירטואז שמעון באקמאן.

ווי נאר ס איז בעוואוסט געווארען אז באקמאן קומט האבען זיך געפינען פערשידענע היגע אינסטיטוציעס, וועלכע האבען זיך בעמיהט, אז באקמאן זאל געבען פאר איינעם פון זיי א קאנצערט.

ווי מיר זעהען האט אבער פון אלע די גרעסטע שאנסען דער בית-יתומים ס'איז שוין כמעט ווי א בעשלאסענע זאך, אז אונזער גניאלער בן-עיר וועט געבען א קאנצערט פאר דער דערמאנטער אינסטיטוציע.

מאסען מענשען רעגיסטרירן זיך אין דער „עזרה"

שוין א גאנצע וואך ווי ס'קומט פאר אין „עזרה" די רעגיסטראקציע פון נויטבעדערפטיגע אויף פסח. הונדערטער מענשען קומען זיך פארשרייבען און שטעהען אין געדיכטע רייהען אזש ביז'ן דרויסען ארויס.

לויט די ביז איצט פערהאנענע רשימה שטייגט שוין ביים היינטיגען טאג בעדייטענד איבער די צאהל פון בעפעלקערונג ווי פאראיאהרען.

ס'קומען אזעלכע, וואס האבען זיך קיינמאהל נישט געווענדעט נאך הילף צו דער „עזרה" פון בכבוד'ע הייזער קומען קליינע קינדער פערשרייבען זייערע שטוב-מענשען אין דער ליסטע וועלכע ווערט וואהרשיינליך געהאלטען דיסקרעט אז די דאזיגע מענשען זאלען נישט ווערען מפורסים.

הויזען, דאלארען און 15 זל. סאטיספאקציע

פאראיאהרען איז אין דער צייטונג „עכא" געווען געדרוקט א סענסאציע וועגען א מעשה מיט הויזען און דאלארען. ס'איז דארט געווען בעשריבען א ראדאמער יודישער שניידער, וועלכער האט געוואלט מכל'מרשט האבען פערפיהרט א רעמאן מיט זיין געזעל'ס א ווייב, און אז דער ראמאן האט זיך אזוי לאנג געצויגען ביז איינמאהל האבען זיך די „ריוואלען" פערטוישט מיט די הויזען. דאס האט געזאלט געשעהן ווען דער געזעלען איז איינמאהל א היים נעקומען ביינאכט פון דער ארבייט און דער מייסטער איז גראד געווען ביי איהם צו גאסט. דעמאלס האט עס טאקע געזאלט פארקומען דאס „גרויסע געשעהעניש" ווען די הויזען האבען זיך פערטוישט. און ווען דער געזעלען האט דארט געפונען דאלארען איז דער סוד ארויס.

אין דער דאזיגער סענסאציאנעלער מעשה האט די „עכא" עפעס פערקאכט א קאשע מיט דעם היגען אנגעזעהענעם און דוקא סאלידען שניידער ה' יאסיל פרידמאן. ווען די „עכא" האט אומזיסט שווער בעליידיגט. ה' פרידמאן האט אנגעקלאגט דעם רעדאקטאר פון „עכא" סמאלארטשיק אין געריכט.

מיט עטליכע וואכען אין דער פראצעס פארגעקומען אין היגען קרייז-געריכט. דער פראצעס איז אפער אפ-געלעגט געווארען צוליב'ן ארויסרופען נייע עדות.

היינטיגע וואך איז דער פראצעס בעשטימט געווארען צום צווייטען מאל. די צדדים קומענדיג אין געריכט אריין האבען זיך פריהער דורכגעלייכט און דער רעדאקטאר סמאלארטשיק האט ערקלערט אז ער איז גרייט צו געבען דעם ה' פרידמאן א סאטיספאקציע דערפאר וואס ער האט איהם אומשולדיג בעליידיגט. ס'איז אלזא נעבליבען. אז קודם-כל איז ה' סמאלארטשיק זיך מתחייב אפצורופען די גאנצע מעשה אין זיך עפענטליך צו ענטשולדיגען פאר'ן ה' פרידמאן. דאס בדויך ער טון אין „עכא" און אויך אין די אנדערע ראדאמער צייטונגען צום סוף אלס צייכען פון בערויערען זאל ער געבען 15 זל. פאר „עזרה". דאס לעצטע האט ה סמאלארטשיק באלד מקיים געווען און אויך דאס איבריגע פערזיכערט אויסצופיהרען.

דאס דאזיגע עהרען-געריכט איז ער-לעדיגט געווארען אין ווארטע-זאהל פון געריכט, נאך איידער דער „וואזשני" האט אויסגערופען די צדדים אריינצו-געהן אויפ'ן פראצעס, וועלכער איז שוין דערנאך נישט פארגעקומען.

◎◎◎◎

פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין ראדאם.

קאמוניקאט.

די פאראכטאדיגע פערזאמלונג געווידמעט דער העברעאישער בעוועגונג אין דער „סלע"-אקציע איז אדורך זעהר געלונגען און ערפאלגרייך. ביי א פיעל גפאקטען זאל פון יוגענד און פאדשטע-חער פון אלע נאציאנאלע גרופען אין דער שטאדט עפענט די פערזאמלונג אין העברעאיש ה' משה לוקסענבערג וועלכער ערקלערט די גרונד-שטרי-כען און ציעלען פון דער העברעאישער באוועגונג ס'האלטען אויך רעדעס חברים פראפ. קארמאן און ביעלאבראוו פון ווארשא ווי אויך הבר קארץ און רופען קודם כל צו א ערפאלגרייכער אקציע פאר דער פערשפרייטונג פון „סלע" און צוצוטרעטען ענערגיש צום שאפען אין ראדאם א העברעאישע סביבה וואס זאל זיך שטיצען אויף א שול-אנשטאלט די פערזאמלונג איז געשלאסען געווארן ביי א געהויבענער שטימונג מיטן גע-זאנג פון „התקוה".

שפעטער אין דאס „סלע" מאטעריאל פערשפרייט געווארען צווישען די פאר-שטעהער פון די פערשידענע ארגאני-זאציעס און לויט די ערשטע בעריכטען פון די „סלעים" פערקויפער קען מען האפען אויף א ערפאלגרייכען שלוס פון דער אקציע.

◎◎◎◎

די פאפולערע און איבעראל-אנערקענטע
פאראווע פארבעריי און כעמישע פאבריק
י. ציכנער
נעמט אן צו פארבען און צו פוצען אויף א כעמישען אופן
מענער און דאמען גארדעראבעס, ווי אויך גארנימורען
קאסטיומען, פאלטענס, קליידער, בלוזקעס,
און אלערליי פוטערווארג
דאס אלעס ווערט אויסגעפיהרט פינקטליך סאליד און ביי צוגענגליכע פרייזען.
בכדי צו פערלייכטערן די קליענטעלע האט די פירמע י. ציכנער, ספעציעל געעפענט א פיליע אויף וושעראמסקי 47 (לובלינער גאבען סינא „יאוועטשארי") וואו עס ווערען אנגענומען אלעארט בעשטעלונגען פאר דער דערמאנטער פארבעריי און פראלניא.
י. ציכנער — ראדאם —
שפאציר גאס 21

KOKS do GENARATORÓW
drobny i gruby
Instalacje domowe i kuchenne
Piecy kąpielowe i piekierniki
po cenach przystępnych
Informacje w GAZOWNI MIEJSKIEJ
MŁODZIANOW tel. 1134 skrz. poczt. 28

אלע ראדאמער יודען וועלען אבצאהלען פאר מצות מעשר 10 גר. פון א קילא.

דער מצה-קאמיטעט, וואס האט זיך געגרינדעט ביי דער נמינע, האט היינ-טיגע וואך ארויסגעלאזט א אויפרוף צו דער יודישער בעפעלקערונג אין ראדאם.

אין אויפרוף ווערען אלע אויפגעפא-דערט אבצוצאהלען 10 גר. פון יעדען קילא מצות, דער אבצאהל טראגט דעם כאראקטער פון א מין מעשר, וועלכער איז בעשטימט פאר דער פסח אקציע וועלכע דארף לויט דער גרויסער צאהל נויט בעדערפטיגע היי-יאהר מעהר חי פערדאפעלט ווערען, אויפ'ן אויפרוף איז אונטערגעשריבען דער קאמיטעט און דער ראבינאט.

ס'איז צו האפען, אז קיינער וועט נישט וועלען זיין קיין פורש מן הצבור און קיין שום יוד וועט געוויס נישט פריהער נהנה זיין פון כזית מצה איי-דער ער וועט נישט האבען אבגעצאהלט דעם קליינעם שטייער פאר אזא וויכ-טיגען צוועק.

ס'איז נאר בעדויערנסווערטה וואס דער אויפרוף איז א ביסעל שפעט ארויסגעגעבען געווארען. אבער ס'איז צו גלויבען אז אלע סיי ארים און רייך וואס האבען שוין געקויפט מצות, און די וואס וועלען ערשט קויפען — אז זיי וועלען אקעגענטראגען דעם אבצאל בסבר פנים יפית ווימענדיג אז דאס וועט ערמעגליכען פיעל הונדערטער בכבוד'ע פאמיליעס צומאכען פסח.

חמץ פערקויפען
קאן מען ביי הרב ישעי' זלאטניק
טראוגוטא 51 (פריהער דלוגא 18)

צערעס כשר לפסח שוין פריש צו ערהאלטען אין אלע געשעפטען!
Ceres
בערעס 100%-גער קאקאס-פעטס ווערט אויסגעארבייט אונטער דער שטרענגער השגחה
פון הרב ר' שמחה פרענקעל פון סקאווינא און קען עמפפעהלט ווערען אפילו למהדרין-מן המהדרין

קעלצער אבטיילונג.

[illegible]גרינדעט א אבשפאר=אין=איבערוואנדערונג'ס= קאאפעראטיוו „מעביר=מנחיל“

פע־נאנטענעם דאנערשטאג 8 א זייגער אוונט איז אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע פארגעקומען די גרינדונגס-זיצונג פון דעם אבשפאר אין איבערוואנדערונג'ס - קאאפעראטיוו „מעביר-מנחיל“.

דער ספעציעל דעלעגירטער פון רעוויזיאניסטישען צענטראל קאמיטעט ה' יואל ביעלאבראוו פון ווארשא, איז אויף דער פערזאמלונג אויפגעטרעטען מיט א לענגערען רעפעראט וועגען די ציעלען און אויפגאבען פון דער קאאפעראטיוו. נאכ'ן רעפעראט איז ענטשטאנען א ברייטע דיסקוסיע אין וועלכע ס'האבען אנטייל גענומען מעהרערע פערזאמעלטע.

דער גאסט האט אויך אויף די געשעפטלטע פראגען געגעבען קלארע און אויספיהרליכע אנטווארטען, וועלכע זענען אייסגעהערט געווארען מיט גרויס אויפמערקזאמקייט.

צום סוף איז געוועהלט געווארען א צייטווייליגער קאמיטעט, דארונטער מיט פארשטעהער פון כמעט אלע ציוניסטישע גרופירונגען, אין בעשטאנד פון פאלגענדע פערזאנען: פרוי טרליך, פר"ל חנה ראזענבערג, ווי אויך די ה"ה ד"ר יעקב שאק, לאווניק משה ראטענבערג, מרדכי דזיאלאווסקי, דוד טענענבוים, ל. קאפף ישראל אלטער, ו. גוטמאן און שמאי קאמינער.

דער קאמיטעט וועט זיך דערווייל צוו. אנר. באשעפטיגען מיט זאמלען דעקלאראציעס און ווערבירען נייע מיטגלידער פאר'ן קאאפעראטיוו.

* * *

צומארגענס אין אווענד, איז פארגעקומען די גרינדונג'ס פערזאמלונג פון ברית-הצה"ר. מיט א רעפעראט וועגען די לאגע אין ציוניזם איז ארויסגעטרעטען ה' ביעלאבראוו.

דירעקטאר דאסמאן ראזענבערג האט ווארים בעגריסט די ענטשטעהונג פון ברית-הצה"ר און האט זיך אייך געשטעלט אין דער שפיץ פון דעם פראוויזארישען קאמיטעט, וועלכער איז אויסגעוועהלט געווארען אויף דער פערזאמלונג.

מערדער וואס ווערען זייט 10 יאהר געזוכט

סוף זומער פון פערגאנגענעם יאהר האט זיך אין קעלצער קרייז-געריכט געפיהרט א סענסאציאנעלער פראצעס, וועגען וועלכער ס'איז זיינער צייט פיעל גערעדט געווארען, נעמליך: וועגען דעם געהיימניספולען מארד. וועלכער איז אויסגעפיהרט געווארען דורך אומבעקאנטע מערדער מיט 10 יאהר צוריק איבער דער קעלצער אקושערין שיעמיוניקאווא.

דער טוידטער קערפער פון דער ערמארדעטער איז שפעטער געפינען געווארען אין א גרוב מיט וואסער. דער קערפער איז געוועזען געבונדען מיט שטריק און געלעגען אין א זאק.

די פאליציי האט אנגעהייבען ענערגיש צו זוכען די מערדער אבער צו קיין פאזיטיווע רעזולטאטען האט עס נישט געבראכט.

מיט א צייט שפעטער, נאכ'ן גרויזאמען מארד, איז געפאלען א חשד אויף א געוויסען קיעלצער איינוואהנער, אנדריקיעוויטש, וועלכער איז אבער בעפרייט געווארען דורכ'ן געריכט אויס מאנגעל און קאנקרעטע בעווייזען.

די פאליציי איז נישט אבגעשטאנען פון איהר ארבייט און כסדר געזוכט מערדער, אבער טראץ די מיהפולע ארבייט, וועלכע האט געדויערט עטליכע יאהר נאכאנאנד. איז נישט געלונגען צו קומען אויף די שפורען פון די מערדער און די זאך האט שוין געהאלטען ביי פערגעסען ווערען.

פלוצים אין אקטאבער פון פערגאנגענעם יאהר איז ארעסטירט געווארען דער קעלצער איינוואהנער מארטין קורעק. דער לעצטער איז בעשולדיגט געהארען אין ערמארדען די אקושערין שיעמיוניקאווא. די פאליציי איז אויך געלונגען פעסטצושטעלען, אז די אויבענדערמאנטע פרוי האט א לענגערע צייט געוואוינט ביים קורעק'ן אלס סובלאקאטאר. דער בעשולדיגטער איז גלייך געשטעלט געווארען פאר'ן געריכט אין קעלץ, און איז פערמשפט געווארען אויף 15 יאהר שווערער תפיסה.

דער פער'משפט'ער האט אפעלירט. דער העכסט-סענסאציאנעלער פראצעס איז פאריגע וואך בעטראכט געווארען אין אפעלאציאנס-געריכט אין לובלין, און אט איז די טעג געקומען נאך קעלץ די סענסאציאנעלע ידיעה, אז דאס געריכט האט קורעק'ן בעפרייט.

איז אזוי ווייטער דער מארד געבליבען איינגעהילט אין א געהיימניספולען שלייער.

■■■■■■■

פון קעלצער סיימיק.

פארינען דינסטאג איז פארגעקומען א זיצונג פון ארטיגען סיימיק געווידמעט די בודזשעט פראגען. נאכ'ן עפענונג פון דער זיצונג האט דער קעלצער סטאראסטא ה' פארעבאלסקי געווידמעט הייסע ווערטער דעם אנדענק פון ערשט-פערשטארבענעם ביסקופ דר. באנדורסקי.

שפעטער האט ער פארגעשטעלט די פערזאמעלטע דעם פינאנסיעלען מצב פון פאוויאט, וועלכער איז צוליב דער געפיהרטע ווירטשאפט, אין די לעצטע יאהרען אזוי קריטיש, נעמליך: צוליב די גרויסע בוי-אינטערנעמונג פערמאגט דער קעלצער סיימיק, נישט געדעקטע חובות לאנג און קורץ טערמיניגע, אויף א סומע פון 3 מיליאן זלאטעס. און די סיטואציע האט געמוזט רערפיהרען אז דער סיימיק זאל רעדוצירען די ביז איצטיגע הוצאות אויף איבריגע אינוועסטירונגען, בכדי די לאגע זאל זיך נישט פערערגערען. און אזוי אויך דארף דער בודזשעט פון דעם יאהר אין פערגלייך מיט'ן פערגאנגענעם יאר רעדוצירט ווערען אויף 55 פראצענט ד. ה. פון דער סומע 1.780.000 זל. —בעגרעניצט ביז 800.000 זל.

אויפ'ן פארשלאג פון א רייה מיטגלידער פון דער בודזשעט-קאמיסיע איז דער בודזשעט אהן דיסקוסיעס אנגענומען און בעשטעטיגט געווארען.

די פערזאמלונג האט אויך איבערגעשיקט א ביטע אין דער סטאראסטווא, אז אויף ווייטער זאל אויך דער קעלצער סטאראסטא זיך פעראינטערעסירען מיט די פינאנסען פונ'ם סיימיק.

◎◎◎◎

וועקסלען = אינקאסא אויף לעמבערג

ערלעדיגט שנעל און פונקטליך רעכענדיג פון שטיק 25 גר.

Lwowskie T-wo Kredytowe
LWÓW Legjonów 33

די איינקאסירטע סומע פון די וועקסלען שיקען מיר איבער אין טאג פון איינפלוסען מיט איבערגיסונג אדער זשירא פון באנק פאלסקי.

הייסער אויפרוף

צו די ראדאמער יודישע בעפעלקערונג

כל דכפין ייתי ויכול!

ס'דערנעהנטערט זיך דער יום-טוב פסח, דער סימבאל פון פרייהייט, זמן חרותנו.

אויבוואל די אלגעמיינע לאגע איז היינט זעהר שלעכט, ווען די גאנצע וועלט און בפרט די יודען לעבען איבער א שרעקליכען קריזיס און ס'איז נישט דא קיין מעגליכקייט צו העלפען אונזערע טויזענדער ארימע ברידער אין אונזער שטאדט, וועלכע האבען איבערגעלעבט אזא מורא'דיגען ווינטער און וועלכע האבען נישט קיין ברויט פאר זייערע פרויען און קינדער.

יעדאך איז נישט דא דער מינדעסטער ספק, אז עס מוז היינט דורכגעפיהרט ווערען אנ'אלגעמיינע זאמעל אקציע אהן שום אויסנאם פון שיכט און קלאס, וועלכע מוזען זיך טיילען מיטן ביסען פון מויל מיט אונזערע ארימסטע ברידער און שוועסטערן.

מיר טארען נישט לאזען אויסגעהן אונזערע ברידער און שוועסטער פון הונגער און נויט אין דעם גרויסען און הייליגען יום-טוב פסח!

אין נאמען פון אונזער הייליגע תורה ווענדען מיר זיך צו אייך מיט א הייסען אפעל, אז יעדער איינציגע יודישע פאמיליע, וועלכע וועט קויפען פאר זיך מצות אויף פסח, מוז געבען א שפענדונג לכל הפחות 10 גראשען פון א קילא מצה. די שפענדונג דארף איבערגעגעבען ווערען דעם ניי-געשאפענעם הילפס-קאמיטעט פאר די מצה-אקציע, כדי דערמיט צו לינדערן די נויט פון אונזערע ברידער און שוועסטער, וועלכע געפינען זיך אין א קאטאסטראפאלע לאגע.

מיר האפען, אז יעדער איינציגער יוד וועט ערפילען זיין מאראלישען פליכט און וועט זיך פון דעם נישט אבזאגען, כדי נישט צו זיין חלילה קיין פורש מן הצבור. מען מוז געדענקען, אז יעדער וואס איז א משתתף בצער הציבור איז זוכה ורואה בשמחתה. און בזכות זה וועלען מיר זוכה זיין לחג כשר ושמח ולישועה כללית בכל טוב סלה.

ראבינאט.	האדמו"רים
הרב יחיאל הלוי קעסטענבערג דק"ק ראדום	אליעזר אלימלך רוקח
הרב חיים מנחם מענדל הלוי קעסטנבערג	יוסף אליעזר ראבינאוויץ
הרב שמואל טייטעלבוים	יעקב ירחמיאל טויב
הרב יחיאל זאב בלאשטיין	משה אליקום בריאה פרימער

דער צייטווייליגער הילפ'ס-קאמיטעט פאר ארימע יודען אין ראדאם.

י. אדלער	דר. טאבענפעלד
ש. איידעלבוים	מ. יאנאווסקי
י. באקמאן	דר. לעווין
אינז. ל. בעקערמאן	דר. מינסקי
וואלף גאזבאנד	ש. מינצבערג
י. גאלדבערג	דר. פאמראק
דר. נאלדבלום	דר. ל. פאסטמאן
ב. גארפינקעל	מ. קאטלער
מ. דען	אדוו. ראפאלאוויץ
ב. האכמאן	מ. רובינשטיין
רעד. הערץ	מ. ראטענבערג
ח. א. ווינאכט	דר. שענדעראוויץ

אמעריקאנער דאלארען שוין אנגעקומען

די 500 דאלארען פון די ראדאמער לאנדסלייט, וועגען וועלכע מיר שרייבען פריהער, זענען שוין דערהאלטען געווארען. דאס געלד האבען ארויסגענומען די ה"ה משה רובינשטיין און בנימין האכמאן, וועלכע האבען גלייך אויסבצאהלט יעדען זיין אנגעוויזענעם טייל. אזוי האט דער בית-יתומים בעקומען 100 דאלאר, הנוך-ילדים 50 דאלאר און דער שניידער פעראיין 50 דאלאר. יעדער האט קוויטירט דאס געלד, וואס ער האט ערהאלטען.

אנולירט די קהלה-וואהלען און בעשטעטיגט די היינטיגע גמינע

פון אפיציעלע קוועלען דערוויסען מיר זיך, אז די קהלה וואהלען, וועלכע ז'זנען פארגעקומע פאראיאהרען זענען אנולירט געווארען און וועלען איבערגעהן נאך אמאהל. גלייכצייטיג איז בעשטעטיגט געווארען די פרעזעסור-וואהלען פון די ה"ה ל. פרידמאן און ב. האכמאן, וועלכע זענען פארגעקומען דעם 17 שערפען 1930. די דערמאנטע פרעזעסען צוזאמען מיט דער היינטיגער פערוואלטונג וועלען אמטירען ביז די נייע וואהלען און זענען אויך בערופען צו שאפען א וואהל-קאמיסיע ביז'ן 21 קוויעטשען ה. י.

אויספיהרליך וועלען מיר בעריכטען אין קומענדיגען נומער.

מביעים אנחנו בזה רגשי אבל והשתתפות בצערו
של סגן נשיאנו המועצה
משה יעקב פרידמאן ומשפחתו
במות עליהם
בתם עטעל נ. ע.
בעבודתו הצבורית ימצא נחומים.
המקום ינחם אתכם
מועצה, שלטון והמשרד
של קופת הקופרטיבית (בנק הציוני) בראדום
Rada, Zarząd i personel
Kasy Spółdz. Kred.

די נייעסטע און שענסטע
„טאפעטען"
אויף צימער-טאפעטירונג
בעדייטענד ביליג
פער-קויפט ש. שטיינמאי
ראדאם, לובלינער № 21
ביטע זיך צו ערקינדיגען

Kino dźwiękowe
„CZARY"
RADOM
ul. Żeromskiego 47

— — עס ווערט דעמאנסטרירט דאס בילד — —
א. נ.
PUSZCZA
w rolach głównych:
Nina Grudzinska i Jerzy Marr

א טיכטיגער און אנשטענדיגער פונגערמאן
איז נויטיג אין רעדאקציע „ראדאמער-קעלצער לעבען"
באלד געצאהלט.

Redaktor i Wydawca CH M Herc

Radomer Kielcer-Leben Radom Szwarlikowska 20